

Мініч Руслан,

Національний університет "Острозька академія".

Науковий керівник – доктор історичних наук, професор А. Є. Атаманенко,

Національний університет "Острозька академія".

ПОЛІТИКО-ДИПЛОМАТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США У ЇХ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИНАХ ІЗ СИРІЄЮ У ПЕРІОД ПОВСТАННЯ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ 2011–2012 РР.

У роботі досліджено причини, суть та наслідки використання дипломатичних та політичних інструментів США у їх двосторонніх відносинах із Сирією в період 2011–2012 рр. Ця близькосхідна країна охоплена повстанням, яке переросло в громадянську війну. Основною метою дипломатичних та політичних акцій Вашингтона є збільшення сили тиску на діючу владу Дамаска. Крім того, найбільш значимими діями США стали зустрічі посла США у Сирії із повстанцями, його відкликання та закриття посольства. Надано резонансу викриттю сирійського шпигуна, який діяв у США.

Ключові слова: дипломатичний тиск, дипломатичне представництво, посол, повірений у справах.

В работе исследованы причины, суть и последствия использования дипломатических и политических инструментов США в их двусторонних отношениях с Сирией в период 2011-2012 гг. Эта ближневосточная страна охвачена восстанием, которое переросло в гражданскую войну. Основная цель дипломатических и политических акций Вашингтона – увеличение силы давления на действующую власть Дамаска. Среди прочего, наиболее значительными действиями США стали встречи посла США в Сирии с повстанцами, его отозвание и закрытие посольства. Резонансным стало разоблачение сирийского шпиона, который действовал в США.

Ключевые слова: дипломатическое давление, дипломатическое представительство, посол, поверенный в делах.

Reasons, gist and consequences of the usage of the U.S. diplomatic and political instruments in their bilateral relations with Syria during the period of 2011-2012 are researched in the paper. This Middle Eastern country is involved in the insurgency, which has developed into civil war. The main goal of the diplomatic and political actions is the increase of pressure on actual Damascus authority. Among other things, the most significant U.S. actions become meetings of the U.S. Ambassador in Syria with rebels, his withdrawal

and the closure of embassy. The exposure of Syrian spy who has operated in the USA draws a wide response.

Keywords: *diplomatic pressure, the diplomatic representation, Ambassador, Charge d'Affaires.*

Сполучені Штати використовували весь арсенал дипломатичних та політичних інструментів для збільшення тиску на діючий сирійський режим та держав, які його підтримують, як, наприклад, Росію. Основна дипломатична гра протягом березня 2011 – лютого 2012 рр. розгорнулась в рамках ООН, оскільки лише ця міжнародна універсальна організація має повноваження та легітимність встановити санкції щодо Сирійської Арабської Республіки (САР), порушити які не матимуть права ні Росія, ні Іран, які постачають зброю Б. аль-Асаду. Разом з тим США застосовували й власні дипломатичні та політичні інструменти для досягнення своїх цілей та реалізації національних інтересів безпосередньо стосовно САР. Так, Держдепартамент США 25 квітня 2011 р. видав наказ стосовно евакуації членів сімей дипломатів та персоналу, діяльність якого не є істотною для американського посольства в Дамаску. Також зовнішньополітичне відомство Вашингтона рекомендувало “американським громадянам не відвідувати країну, і закликала американців, які вже перебувають там, негайно покинути” [12] САР. Таким чином США прагнули дипломатично натиснути на режим та послати йому відповідний сигнал.

Іншим інструментом дипломатичного тиску стала діяльність американського посла в Дамаску Роберта Стівена Форда. Його призначено на цю посаду в січні 2011 р. До цього часу інтереси США в САР представляли повірені у справах, після того як у 2005 р. відкликано американського посла з країни в результаті вбивства Рафіка Харірі, прем’єр-міністра Лівану, у причетності до чого підозрюють Дамаск. У період розгортання повстання посол разом з французьким колегою Еріком Шевальє прибули до Хами 7 липня 2011 р., щоб підтримати повстанців. У відповідь на це проурядові демонстранти атакували американське та французьке посольства 11 липня. Американські морські піхотинці, які забезпечують охорону посольства, заблокували дорогу демонстрантам до приміщення дипустанови, а французька охорона здійснювала постріли в повітря. “Ми рішуче засуджуємо відмову сирійського уряду у захисті приміщення нашого посольства і вимагаємо компенсації за заподіяну шкоду” [1], – заявив представник Держдепартаменту. Також на своїй сторінці у Facebook Посол зазначив, що “сирійська опозиція [...] є гідною альтернативою режиму Асада” [6].

Р. Форд відвідав місто Джасем 23 серпня, підтримуючи таким чином повстанців. Також посол відвідав демонстрантів 14 вересня, що “підвищило і без того високу напруженість у відносинах між США і Сирією” [13]. Вдруге після липневих подій автомобіль посла був атакований проурядовими демонстрантами 29 вересня, в результаті чого Р. Форд запізнився на 90 хвилин на зустріч з Хасаном Абд ель-Азімом, юристом, який створив 30 червня Національний координаційний орган для демократичних змін. Так посол висловлював підтримку повстанцям та посилював дипломатичний тиск на Б. аль-Асада.

Іншим методом діяльності Р. Форда було використання соціальних мереж. У своєму інтерв'ю Крістину Арампуру з газети “ABC” від 7 серпня 2011 р. він зазначив, що “шукає способи здійснювати звернення до сирійської публіки через соціальні мережі, через такі як Facebook” [2]. Посол писав свої повідомлення на сторінці у Facebook, висловлюючи так підтримку повстанцям та з метою здійснення впливу на суспільну думку. Зокрема, він зазначив 11 лютого 2012 р., що “дехто прагне прирівняти насилля, яке здійснює режим, з насиллям, яке здійснює опозиція” [7], що несправедливо, адже лише одна сторона використовує важке озброєння. З іншого боку, відведення військ Б. аль-Асадом неодмінно призведе до падіння його режиму.

Для посилення дипломатичного тиску США відкликали Р. Форда 24 жовтня. Аналогічний жест показала Сирія, відкликавши свого посла у США Імада Мустафу. Функцію американського диппредставника виконував повірений у справах Хаянс Магоні. Разом з тим дві країни залишили за собою можливість повернення послів. США використали цю можливість 6 грудня, коли Р. Форд повернувся до Сирії. Його присутність у країні “є одним з найбільш ефективних способів подати сигнал для сирійського народу, що Сполучені Штати солідарні з ним” [14].

США заявили 20 січня 2012 р. про можливість закриття свого посольства в Дамаску, причиною чого стали попередні два вибухи бомб в столиці САР, що й зробили 6 лютого. Держдепартамент висловив “серйозні побоювання, що [...] посольство не захищене від збройного нападу” [9]. Захист інтересів США здійснюватиме польське диппредставництво. Разом з тим ні американські паспорти, ні візи на в'їзд до Америки не видаватимуться в Дамаску. Таким чином Вашингтон послав Б. аль-Асаду сигнал, що вже немає про що домовлятися й єдиним варіантом залишається відставка президента Сирії. Це посилює дипломатичний тиск на сирійський режим, який значно послабився внаслідок чергового провалу Росією резолюції РБ ООН. Варто та-

кож зазначити, що Р. Форд на своїй сторінці у Facebook вказав 10 лютого 2012 р., що “працюватиме з колегами у Вашингтоні для підтримки мирного перехідного періоду сирійського народу” [5]. Після здійснення масових вбивств в Аль-Хулі США надали 72 години повіреному у справах САР Зухейру Джаббуру для того, щоб він покинув США, приєднившись до дипломатичного демаршу Австралії, Канади, Великої Британії, Болгарії, Франції, Німеччини, Італії, Нідерландів, Швейцарії та Іспанії 29 травня 2012 р.

У своєму арсеналі методів здійснення політичного тиску США використовували, “interalia”, зустрічі сирійської опозиції з Г. Клінтон. Зокрема, Держсекретар зустрілась з сирійськими активістами в США та Сирійсько-американською спільнотою у Вашингтоні 2 серпня 2011 р. Під час зустрічі Г. Клінтон підтримала план активістів стосовно перехідного періоду САР, “яка буде відповідальною та плюралістичною, нова, об’єднана Сирія [матиме] уряд за умов верховенства права і повною мірою поважатиме рівність всіх сирійців, незалежно від віросповідання, етнічного походження або статі” [10]. Перша ж зустріч Г. Клінтон з представниками Сирійської національної ради (СНР), яка утворилась в жовтні 2011 р., відбулась у готелі “Інтерконтиненталь” (Женева) 6 грудня. Однією з тем переговорів було питання об’єднання опозиції Сирії всередині країни та за кордоном. Держсекретар вітала факт “боротьби із застосуванням з боку режиму тактики розділяй і володарюй” [4]. Вона назвала СНР “законном представником сирійців у пошуку мирного переходу до демократії” [11], що рівноцінно визнанню цього органу опозиції *defacto*. Варто зазначити, що уряд САР настійливо рекомендував міжнародній спільноті не визнавати опозиційні органи. Цей акт посилив рівень дипломатичного тиску на діючий сирійський режим та його союзників.

Значного резонансу в пресі США надали викриттю сирійських шпигунів в Америці. Це повинно вплинути на суспільну думку. Мохамад Анас Хайтам Сюїд збирав в США інформацію про сирійських повстанців. Він надавав неправдиву інформацію ФБР: купуючи револьвер Беретта у липні 2011 р., він вказав недійсну адресу фактичного місця проживання. М. Сюїд діяв як агент таємної поліції САР Мухабарат й вів запис протестів, спрямованих проти уряду Дамаску. В червні сирійська влада оплатила йому квиток до Дамаску, де він зустрівся з представниками розвідки та сирійським президентом, що доводить факт шпигунської діяльності. Посольство САР в США заявило, що це частина “кампанії спотворень і вигадок проти посольства Сирії в США” [8].

Політичним засобом посилення тиску на діючий сирійський режим стало надання імміграційного статусу сирійцям, які перебувають у США, Міністром з національної безпеки Джанет Неполітано 23 березня 2012 р. Так Вашингтон показав, що безпекові умови в Сирії погіршуються.

Для подальшого посилення тиску на режим САР з'явилась пропозиція притягнути Б. аль-Асада до відповідальності. Крім того, Комісія з розслідування Ради з прав людини у своїх доповідях рекомендувала передати сирійськи порядок денний до Міжнародного кримінального суду. Це позбавило Б. аль-Асада можливості легітимно перебувати на посаді президента САР. Значний опір такому рішенню чинила Росія, тому в квітні 2012 р. в пресі з'явилась ідея створення трибуналу ЛАД. Очевидно, що це був засіб для спонукання Президента САР виконувати план з 6 пунктів Кофі Аннана. Цей політичний хід посилив рівень тиску на Б. аль-Асада.

Після досягнення глухого кута в РБ ООН американський сенатор Джон Мас-Кейн 5 березня закликав США провести повітряне бомбардування сирійських об'єктів. Зважаючи на відсутність подібних намірів з боку Вашингтона, такі заяви повинні підвищити рівень політичного тиску на Б. аль-Асада та Росію. Побойючись можливості військового зіткнення з Америкою, режим Дамаску повинен піти на певні поступки. Крім того, Б. Обама надіслав запит до Пентагону стосовно можливості військового розв'язання сирійського конфлікту, включаючи питання гуманітарних повітряних перевезень, морського спостереження, повітряного спостереження за сирійською армією і створення безпольотної зони. Голова Об'єднаного комітету начальників штабів генерал Мартін Демпсі та міністр оборони Леон Панетта заявили, що "дипломатичний та економічний тиск буде найкращим рішенням" [3]. Військові авіаудари по Сирії призведуть до значних жертв серед цивільного населення, адже ця країна є досить густо заселеною та урбанізованою. Однак сенатори Джон Мак-Кейн та Джозеф Ліберман закликали встановити зони безпеки в Сирії 10 квітня, а 12 квітня 2012 р. провели зустріч з сирійською опозицією в Туреччині. Це був, по суті, показовий акт, блеф, з метою посилити рівень тиску на режим САР та Росію. Разом з тим ЦРУ наприкінці червня 2012 р. почало розглядати питання, кому надавати зброю з представників сирійської опозиції через сирійсько-турецький кордон. Ця операція була таємною й офіційна позиція США полягала в тому, що Вашингтон не постачає озброєнь повстанцям Сирії.

Отже, США широко використовували в своїй зовнішній політиці стосовно сирійського конфлікту політичні та дипломатичні інстру-

менти – закриття посольства, підтримку опозиції послом, погрози застосувати військову силу, політичні заяви, які мали на меті здійснити вплив на суспільну думку. Тобто відносини у політико-дипломатичній сфері між США та Сирією в період повстання та громадянської війни в останній були досить напруженими. Метою посилення напруженості у двосторонніх відносинах із Дамаском з боку Вашингтона було посилити рівень дипломатичного тиску на діючий сирійський режим.

Список використаних джерел і літератури:

1. Ali N. Syria: Assad Loyalists Besiege US and French Embassies in Damascus [Electronic resource] / Nour Ali // The Guardian. – Access mode: <http://www.guardian.co.uk/world/2011/jul/11/syria-assad-us-french-embassies>.
2. Ambassador Ford Addresses the Situation in Syria [Electronic resource] / DipNote. – Access mode: http://blogs.state.gov/index.php/site/entry/ford_situation_syria/.
3. Bumiller, E. U.S. Defense Officials Say Obama Reviewing Military Options in Syria [Electronic resource] / Elisabeth Bumiller // The New York Times. – Access mode: <http://www.nytimes.com/2012/03/08/world/middleeast/united-states-defense-officials-stress-nonmilitary-options-on-syria.html>.
4. Clinton H. Secretary Clinton at Meeting with Syrian National Council [Electronic resource] / Hillary Rodham Clinton // U.S. Department of State. – Access mode: <http://translations.state.gov/st/english/texttrans/2011/12/20111206133426su0.8465322.html#axzz21w2wBMst>.
5. Ford R. A Note on Recent Events in Syria [Electronic resource] / Robert S. Ford // DipNote. – Access mode: http://blogs.state.gov/index.php/entires/recent_events_in_syria/.
6. Ford R. An Address to the Syrian People [Electronic resource] / Robert S. Ford // DipNote. – Access mode: http://blogs.state.gov/index.php/site/entry/syria_ford_2012_0726.
7. Ford R. Syria: “The Violence Is Not Equal” [Electronic resource] / Robert S. Ford // DipNote. – Access mode: http://blogs.state.gov/index.php/entires/syria_2012_02_11/.
8. Goodman D. U.S. Accuses Virginia Man of Espionage at Syria Protests [Electronic resource] / David Goodman // The New York Times. – Access mode: <http://thelede.blogs.nytimes.com/2011/10/12/u-s-accuses-virginia-man-of-espionage-at-syria-protests/>.
9. McGreal, C. US Shuts Embassy in Syria as Calls Continue for Assad to Step Aside [Electronic resource] / Chris McGreal // The Guardian. – Access mode: <http://www.guardian.co.uk/world/2012/feb/06/us-closes-embassy-syria-assad>.
10. Secretary Clinton Meets With Syrian Activists [Electronic resource] / DipNote. – Access mode: http://blogs.state.gov/index.php/site/entry/clinton_syrian_activists.
11. Shadid A. Sharp Spate of Killings Traumatizes a Syrian City [Electronic resource] / Anthony Shadid // Ocala.com. – Access mode: <http://www.ocala.com/article/20111206/ZNYT03/112063011>.

12. Syria Steps Up Crackdown; International Outcry Grows [Electronic resource] / Voice of America. – Access mode: <http://www.voanews.com/content/syria-steps-up-military-efforts-to-end-protests-120704074/138568.html>.

13. Syria: U.S. Envoy Mourns Activist [Electronic resource] / The Associated Press//The New York Times. –Access mode: <http://www.nytimes.com/2011/09/15/world/middleeast/syria-us-envoy-mourns-activist.html>.

14. White House Statement on Return of Ambassador Ford to Syria [Electronic resource] / Office of the Press Secretary // The White House. – Access mode: <http://iipdigital.usembassy.gov/st/english/texttrans/2011/12/20111206163102su0.4796826.html#ixzz21vj9qlQU>.